

УДК 316.64: 32: 316.621

Шейгус М. І.

група 4421, Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова (Миколаїв), meri.franicz@gmail.com

Кравчук О. Ю.

викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національний
університет кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв),
kraffchuk@email.ua

ПОЛІТИЧНА АКТИВНІСТЬ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

В статті розглядається проблема політичної активності молоді як соціально-демографічної групи, що є суб'єктом політичних та соціальних відносин. Встановлено, що політична активність молоді зростає в періоди масштабних та переломних подій. Обґрунтована необхідність залучення молоді у політичний процес сучасної держави.

Ключові слова: *молодь, політика, політична активність, інститути влади, громадська діяльність.*

The article deals with the problem of political activity of youth as a socio-demographic group that is the subject of political and social relations. It has been established that the political activity of young people grows during periods of large-scale and critical events. The necessity of involving young people in the political process of the modern state is substantiated.

Key words: *youth, politics, political activity, institutions of power, social activities.*

Постановка проблеми. У будь-якій розвиненій державі молодь визнається значущим соціальним стратегічним ресурсом суспільства. Це той потенціал, від якого буде залежати соціально-політичний і культурний розвиток країни. Крім того, для країн, що переживають трансформаційний розвиток, молодь – це надія на вихід до стабільності і процвітання. У зв'язку з цим виникає необхідність у безперервному і ретельному вивченні молоді, а також особливості її адаптації до умов, що змінюються.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільшого розвитку тема політичної активності молоді набула за часів незалежної України. Серед дослідників, які вивчали дану проблему з позиції особливостей впливу на особистість публічної сфери, влади, слід відзначити праці С. Макеєва, Е. Головахи, В. Пухляка та ін. Зокрема проблемами політичної культури молоді, впливу на соціалізацію молоді різних чинників займалися

М. Головатий, А. Яременко, В. Соколов, Ю. Цимбалістий. Питання самовизначення молоді та її життєві перспективи привернули увагу Е. Головахи, І. Бекешкіної. Становище молоді в українському суспільстві, специфіку її субкультури розробляли Н. Перемога, Н. Паніна та ін. Проблеми молоді і молодіжного руху в Україні вивчають В. Оссовський, Н. Комарова, О. Валакірева, Ю. Якубова, В. Головенько.

Виходячи із актуальності проблеми, **метою** даної статті є дослідження політичної активності молоді та визначення факторів, що на неї впливають. Для досягнення мети необхідно розв'язати такі **завдання**: проаналізувати роль молоді в політичній сфері, визначити види і форми вияву політичної активності молоді, особливості факторів, що на неї впливають.

Виклад основного матеріалу. Будь-яка особистість об'єктивно включена в політичну діяльність. Ступінь розуміння її механізму, бажання і вміння в неї включитися зумовлює місце громадянина в сфері політики. Іноді це набувається, часом дістається у спадок в прямому чи в переносному значенні, навіть в силу звичаїв або традиції.

Під політичною активністю розуміється діяльність індивіда або політичних груп, пов'язана з прагненням змінити політичний або соціально-економічний порядок і відповідні інститути. У найбільш широкому сенсі політична активність проявляється в революційних перетвореннях суспільства або його реформування. На індивідуальному рівні – це сукупність проявів тих форм життєдіяльності індивіда, в яких виражається його прагнення активно брати участь в політиці, відстоюючи свої інтереси і права. Цей варіант, за висловом Д. В. Ольшанського, – мета і ідеал так званої «активістської» політичної культури, поширеної в західних демократіях.

Молоде покоління характеризується лабільністю свідомості, яка проявляється в недостатній твердості життєвих установок і невизначеності соціальних орієнтацій; трансгресивністю, тобто здатністю долати табу, стереотипи, конструюючи нову соціальну реальність на мікро- і макрорівні; екстремальністю, що виражається в максималізмі і крайнощах індивідуальної та групової поведінки. Завдяки своєму інноваційному потенціалу воно оновлює соціально-політичний досвід для передачі майбутнім поколінням. Від того, наскільки свідомо молода людина включається в суспільно-політичну сферу, чи здатна вона впливати на політику, залежить, в кінцевому рахунку, можливість реалізації її політичних інтересів.

Виходячи з цього, необхідно аналізувати специфіку політичної участі молоді. При цьому вона може мати різні форми, проявляючись на емоційному та інструментальному рівнях. На емоційному рівні політична участь може характеризуватися, перш за все, певним інтересом суб'єкта участі, а саме громадян, до політичних процесів, які відбуваються в нашому суспільстві, ступеня і характеру інформування або відчуженням від політичного життя суспільства. А інструментальний рівень визначає іншу сторону політичної участі, яка пов'язана з активною діяльністю громадян. До форм прояву такого виду політичної участі відносяться такі дії громадян, як участь у формуванні виборчих структур шляхом голосування, в різних акціях протесту або підтримки (демонстраціях, мітингах, акціях голодування і формах протесту),

членство в політичних партіях, звернення в різні державні та громадські інстанції.

Сьогодні складно говорити про активну життєву позицію молоді, яка передбачає наявність переконань, ідеалів, для досягнення яких у людини формується воля, громадянська зрілість, високі морально-етичні якості та принципи. Цей процес в нашій країні ще не отримав дозволу і послідовності. Молоді люди в умовах трансформації суспільства важко орієнтуються в калейдоскопі економічних, соціальних і політичних подій. А велика кількість гасел і закликів створює велику складність в орієнтації й оцінці багатьох явищ і подій.

Молодь не завжди розглядається як суб'єкт політичних процесів. Тим часом, саме вона відіграє важливу і визначальну роль в суспільному розвитку, особливо в період становлення державності в кожній країні.

Особливістю політичної активності молоді є те, що тільки масштабні та доленосні події призводять до підвищення інтересу молодого покоління до суспільно-політичних процесів. Важлива не тільки активність політичної участі, але системність і постійність політичної залученості молоді. Тому хвильова активність не здатна підвищити включеність молодого покоління в політичне життя суспільства.

Політична активність громадян зводиться не тільки до участі у виборах і різного роду мітингах. Молоде покоління повинно бути задіяно в рішення державних завдань і активно брати участь в механізмі державного управління на різних рівнях.

На сучасному етапі до роботи з молоддю активно залучаються політичні партії. Як відзначають аналітики, в даний час українські партії основну увагу відводять роботі в декількох напрямках: беруть участь в організації та проведенні політичних проектів, пов'язаних з підвищенням рівня політичної культури молоді за допомогою програм «соціалізації молоді», на кшталт постпіонерського скаутингу; організовують політичні курси та семінари для молоді, проводять ділові ігри («дитячі вибори», «молодіжний парламент»).

У рамках цих же проектів в ЗВО виникають «неополітичні» студентські організації. Політичні флешмоби та інші публічні акції активно включаються у «дорослий» партійний репертуар. Мета цих проектів двозначна: по-перше, викликати у молодих людей інтерес до політики, по-друге, сформувати у них основи політичної ідентичності; спонукати їх до свідомої участі в політичному і партійному житті; створити умови для залучення молоді до виборчого процесу, в тому числі включати до виборчих списків кандидатів; створити власні молодіжні організації або взаємодіяти з наявними.

Разом з тим, сама політична активність молоді, особливо студентства, має чималий ресурс для свого розвитку. По-перше, студентство складає найбільш організовану групу молоді, по-друге, українське студентство може використовувати (і використовує) досвід своїх «побратимів» – студентів інших країн. По-третє, активність молоді в цілому активізує все більше суспільне визнання і наповнюється новими елементами в умовах суспільно-політичних процесів, які відбуваються в Україні.

Вченими була розроблена класифікація моделей політичної активності студентської молоді, яка побудована за критерієм «мотив-значимість-прояв» і

зосереджує основну увагу на суб'єктивних характеристиках явища політичної активності, до яких відносимо мотиваційні (сукупність мотивів, що керують поведінкою молодого людини і сприяють її залученню до політики), ціннісно-орієнтаційні (набір життєвих цінностей і ціннісних орієнтацій молоді в даному суспільстві, а також специфічних особистісних цінностей молодого людини), цілеорієнтовані (особисті цілі, на досягнення яких спрямована діяльність індивіда).

На основі даних мотивів виділяємо сім моделей «політично активної студентської молоді» [1, с. 14-17]:

1) *«Конформісти»* – цей тип людей, в основному, не цікавиться політикою. Вони несвідомо залучаються до політичних процесів завдяки впливу зовнішніх факторів, оточенню. До цього типу відносимо: молодих людей, які проживають на території, де загальний рівень політичної активності населення є високим, і вони, в силу своєї конформності, підкоряючись традиції, вступають в політику; молодь, яка починає політичну діяльність під впливом друзів, знайомих, а частіше – родичів, які є активними в політиці. Цими людьми керують традиційні мотиви, небажання відрізнятись від основної маси, прагнення догодити близьким, наслідувати поведінку інших;

2) *«Прагматики»* – цій моделі властивий дещо вищий ступінь зацікавленості політикою, проте не як сферою діяльності, а як інструментом. Для них політика не є метою, а лише засобом її досягнення, задоволення власних потреб та інтересів. Цей тип політичного людини досить поширений в наш час. Участь в політиці, в основному, ситуативна – в періоди, коли зростає ймовірність отримати певну винагороду за свою діяльність. А оскільки політика певною мірою виступає в якості оплачуваної праці, то для даного типу людей політична активність – це просто спосіб заробити гроші. Вони, як правило, є членами численних політичних партій, що користуються підтримкою вагомих бізнес-структур. Часто ідеологія партії прямо протилежна особистим переконанням особи;

3) *«Учні»* – у молодих людей даного типу переважають пізнавальні мотиви. Для них участь у політиці – можливість отримати певні знання, навички, задовольнити цікавість, отримати стійке уявлення про світ. Для «учня» характерна дитяча допитливість, прагнення все побачити в дії. Часто отримані знання не тільки дають людині уявлення про особливості функціонування політичної системи, а й піднімають її в очах однолітків, менш обізнаних в даних питаннях. Молодь, як активну соціальну групу, політика цікавить як щось таємне, невідоме, а динамізм політичних подій змушує бути включеним і набувати нового досвіду;

4) *«Гравці»* – люди, яких цікавить і приваблює політика сама по собі, власне як сфера діяльності. Цей тип людей сприймає політику як захоплюючу гру, в якій можна виступати не тільки спостерігачем, а й учасником. Для них перемога не головне (але і не останнє), головне – процес. Політичні перипетії, тертя, скандали сприймаються людьми як театральне дійство, яке спонукає аналізувати поведінку акторів, наслідувати їх, приміряючи на себе їх ролі. Участь у політичному житті в даному випадку не особливо залежить від зовнішніх чинників, стимулів і винагород, а забезпечує можливість займатися

цікавою справою, самореалізовуватися. Іноді така активність переростає в професійну діяльність;

5) «Диктатори» – люди цього типу досить егоцентричні, властолюбні, жадають визнання і поваги з боку оточуючих. Політика для них виступає засобом підвищення власного статусу, отримання додаткових важелів впливу, влади над іншими. Часто це супроводжується бажанням відчувати свою перевагу над оточуючими, навіть через їх приниження. Можливою причиною такої поведінки є комплекс неповноцінності, але тільки в крайніх його проявах, адже прагнення отримати владу над людьми в певній мірі притаманне більшості людей, як один з найдавніших мотивів людської діяльності. Якщо потреба у владі задовольняється, ці люди проявляють себе авторитарними лідерами, вимагаючи повної підконтрольності підлеглих;

6) «Ідеологи» – тип людей, які є переконаними прихильниками певної ідеології. Внутрішнє відчуття приналежності до певної течії, політичного напрямку не дозволяє їм залишатися в стороні від політики. Вони прагнуть відчувати єдність з людьми таких же переконань, об'єднати зусилля для досягнення спільної мети. Для них характерний збіг внутрішніх переконань, цінностей, ідеалів з цінностями, принципами та постулатами партії. Саме така відданість характерна для молоді, схильної ідеалізувати. Однак має місце деяка вузькість світогляду, некритичність мислення. Діяльність в політичному житті триватиме до тих пір, поки не настане розчарування у власних ідеалах або носіях цих переконань;

7) «Місіонери» – цей тип людей характеризується властивою для попередньої моделі вірою в ідеали, але значно загостреною. Ця віра посилюється переконанням у власній «обраності» для здійснення вищого покликання. Люди цього типу розуміють недосконалість світу і прагнуть його змінити на краще. Юнацький максималізм – характерна риса «місіонера», поряд з наполегливістю і відданістю. Як правило, мотиви, що керують такими людьми, пов'язані з бажанням змінити світ. Тому вони налаштовані на професійну політичну діяльність, важко йдуть на компроміс, однак здатні залучати на свій бік маси, часто мають сильну особисту харизму.

Зазначені типи є ідеальними, що в житті зустрічається не часто, але саме типовим для поведінки молоді є максимальне наближення до певного типу.

Самоорганізація сучасної молоді перебуває на низькому рівні. У зв'язку з цим держава повинна більш ефективно здійснювати опікунську функцію. Однак не варто забувати, що людина як особистість і як громадянин формується саме в сім'ї [2, с. 142-151]. Батьки повинні прищеплювати дітям почуття патріотизму, громадянського обов'язку, самостійності та ініціативності. Тільки в цьому випадку молоде покоління стане політично активним, і не буде ігнорувати суспільно-політичні процеси, що відбуваються в суспільстві.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що політична свідомість сучасної молоді носить суперечливий характер і залежить від безлічі факторів, як суб'єктивних, так і об'єктивних. Правовий та політичний нігілізм молодого покоління обумовлений, в першу чергу, невідповідністю реального політичного життя існуючим нормативно-правовим установкам. Безсумнівно, участь молодого покоління в виборах, різного роду мітингах і акціях є

позитивним фактором, однак це не може в повній мірі забезпечити подолання політичного нігілізму. У цих умовах необхідно вибудовувати довірчі відносини між державою і суспільством.

Список використаних джерел

1. Новічков Г. Політична активність: питання методології та теорії. *Студії політологічного центру «Генеза»*. 2004. № 1 (9). С. 14–19.
2. Вознюк П. Ф. «Молодіжний радикалізм в Україні: чинники ескалації та шляхи попередження небезпечних проявів». Аналітична записка. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1224/> (дата звернення 10.10.2018).
3. Коркач Д., Іщенко В. Чому український студентський рух найуспішніший в Європі? *Освіта.ua*. 11.05.2012. URL: http://osvita.ua/vnz/high_school/29403/ (дата звернення 10.10.2018).
4. Як активізувати участь молоді у державотворчих процесах. *Вісник Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту*. 2010. № 3.